

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1941-42

DRAMA

13 GIOVANNI CENZATO:
ZALJUBLJENA ŽENA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1941-XIX./42-XX.

DRAMA

Štev. 13

GIOVANNI CENZATO:

ZALJUBLJENA ŽENA

PREMIERA 21. FEBRUARJA 1941-XX.

Sedaj, ko imamo možnost, da pobliže gledamo sodobno italijansko dramsko produkcijo, ugotovimo prav lahko nek poseben preokret in svojevrstno smer, ki jo hodi večina sodobnih italijanskih dramatikov.

Znana so nam imena Nicodemi, Braces, Praga, katerih dela so šla tudi preko naših odrov, in katerih značilnost je bil verizem, ki je prevzel tudi način igranja in režije. Bile so to drame z močnimi teatralnimi poudarki.

Potem je stopil na prvo mesto Pirandello, ki je s svojimi svojevrstnimi komadi izzval včasih zmajevanje z glavami, večinoma pa si je znal dobiti zvestih pristašev in oboževalcev.

Zdi se mi, da je bil baš Pirandello oni, ki je zasukal krmilo in okrenil smer tja, kamor vleče sodobna dramatika v Italiji. Vse tisto hrupno, teatralno je prišlo ob renome in danes italijanski pisci ne pišejo več drame, ki bi bila »dramma brutta«. — Njih snovi so vzete iz najvsakdanjčjšega življenja, nimajo nič posebnosti, njihovi junaki so običajno najnavadnejši ljudje sredi najnavadnejšega življenja. Saj je prav za prav res: ali ni že goli fakt, da človek živi, da se giblje v družbi, da ima odnošaje na desno in na levo snov za dramo, za igro življenja — za komedijo? — Saj sleherni od nas doživlja svojo življenjsko komedijo in nikakor niso za to potrebni rekviziti strup, pištole, samomorilci

in morilke. Ne, komedija, ki nam jo piše življenje, je prav tako lahko mogočna in silna — brez dvoma pa nas pregnete in naredi iz nas drugega človeka. Boljšega? Slabšega? To ni važno. Važno je le, da vemo, da take stvari obstojajo.

*

V razmeroma kratkem razdobju imamo priliko spoznati se s tretjim delom sodobnih italijanskih dramatikov. Kot prvo delo so bila Oxilie »Z Bogom — mlada leta«, nato Gherardijeva komedija »O, ta mladina« in sedaj predstavimo Cenzatovo »Zaljubljeno ženo«. Značilnost vseh treh leži v zdravem optimizmu, v globoki zvezi z lepoto in vrednostjo življenja, v rahlem namigu v ono, kar bi skoraj lahko imenovali »savoir vivre«, kot so ga poznali francoski moralisti.

*

Snov, ki jo določi Cenzato za vsebino svoje komedije je neznatna. Je trikot moža, žene in ljubice. Vendar glavna oseba, gonilno pero vsega je, ne kakor bi človek pričakoval, ljubosumnost, temveč nasprotno — ljubezen. Ljubeča žena, ki ve za prestopke svojega moža, ga premaga in pridobi nazaj brez scen in histeričnih napadov, brez očitkov in ločitve zakona. — Ima pa zaveznika. Ta zaveznik je proti svoji volji njen lastni mož, odnosno njegova slaba vest. — Kako vse drugače bi se razvijala igra, če bi Serena planila in pričela z očitki. Tako pa se zadovolji z zavestjo: »jaz vem! Vse vem in trpim.«

*

Zaljubljena žena, utegne zgolj z ljubeznijo ravnati in osvajati. To je njeno orožje, edino sredstvo, ki ga lahko uspešno uporablja.

Tako tudi Serena, ki pravi: »Če bi ti bila pokazala svojo bolečino in razočaranje, kaj bi bila s tem dosegla? Pomagala bi samo njej in danes bi bil položaj obrnjen: izgubil ne bi ti nje, pač pa jaz tebe, kajti s scenami, vpitjem in solzami bi te bila zdolgočasila. In gorje ženi, ki postane dolgočasna. To je mnogo hujše, kot če postane grda, o, mnogo hujše! Če bi spregovorila, bi te navedla na pot laži. Edini dobiček od tega bi bil, da bi sama vzpodbujala

tvojo gorečnost do boja, v katerem bi s svojo zvijačnostjo prišel do lahke zmage nad mojo neizkušенostjo...

Lahko bi šla svojo pot. Namesto tega pa sem rajši tako rekoč služila vajini ljubezni. Ne veš, kaj sem pretrpela. Kako hudo je skrivati resnično bolečino. To je bilo junaštvo, ki sem ga izvršila ne iz ženskega ponosa, temveč iz svetega egoizma žene: iz čuvstva, da hranim kar je moje, samo moje, pridobljeno s čistostjo, z žrtvovanjem cveta svoje lepote in mladosti...

... Me ženske lahko damo brez ljubezni vse: mladost, lepoto, le bolečine ne. Bolečina je presveta, da bi jo darovale nekomu, ki je ni vreden. Danes ti jo dajem v zameno za tvojo. Taka je povest moje zmage!...«

*

Giovanni Cenzato je v Italiji znan in mnogo igran dramatik. Ljubi tihe in nežne prizore in tudi njegovi junaki in junakinje niso hrupni — zamišljeni so in ljubeznivi. — Posebno slovi avtor kot pisatelj dialektičnih komadov, s katerimi žanje prav posebne uspehe. Žal nam zaradi lokalnega kolorita niso dostopni.

Ob njegovem vstopu v naše gledališče mu želimo uspeha in dobrodošlico njegovemu komadu.

Ost.

Fr. L.:

Dolenjski prerok

Pred leti sem se konec julija odpravljaj na počitnice. Pripravil sem si kovčeg in z žalostjo ugotovil, da bi se mu imenitno podala lepa prevlaka in okvirček z vizitko. Ti dve opremi skrijeta namreč najbolj reven kovčeg in mu dasta gosposko lice. Glavno je, da se čevlji svetijo, nihče te ne bo potem spraševal, ali so res že plačani, koliko zaslužiš na mesec in kje si še kaj dolžan. Dobro se še spominjam, da sem kot dijak skrbno čistil čevlje, ki so se svetili, kar se je dalo, v njih pa sem imel nogavice, močno raztrgane in spredaj pri prstih zvezane, da mi niso med hojo ušle navzgor. Čevlji so se vendar svetili, nogavice pa tudi niso nikomur nič mar, vsaj dokler tičijo še v čevljih.

Kovčeg sem uredil tako kot gre raztresenemu in površnemu človeku: loščilo za čevlje, ovratnike, perilo in tinto sem zložil v en kot, čevlje, zobno krtačko in knjige pa v drugi kot, tako da je bilo vse na pravem kraju; prav na dno kovčega sem položil legitimacijo in nekatere usnjene platnice, o katerih bi na prvi videz utegnil površnež meniti, da so denarnica, vendar so imele samo njen zunanji videz. Legitimacijo in tiste platnice sem položil zato na dno, da bi jih kaki mednarodni železniški tatovi ne izvohali.

Ko se vlak premakne, začnem premišljati, kam se prav za prav peljem. Iz te zadrege mi priskoči na pomoč vozni listek: tam je stalo črno na rjavem ime moje postaje. Začnem nato z glave prešteti denar, ki sem ga imel seboj in glej, moja glava in spomin sta se odlično odrezala —, kot bi trenil! je bilo izračunano, koliko drobiža se me drži in tudi koliko dni se me še bo, le to ne, kaj se me bo pozneje držalo in koga se bom sam potem držal ali celo, kdo bo nato mene držal.

Pač pa mi je neprestano brnel po ušesih moder stavek, ki mi ga je dal oče, ko sem šel k teatru:

»Služba bi končno ne bila slaba, samo počitnic imate preveč,« je rekel.

Ko ga nejevoljno z očmi povprašam, kako to misli, mi je prav hladno odgovoril:

»Počitnice brez denarja so za mladega človeka velika skušnjava: vsake neumnosti se loti!«

V lahki zavesti, da nesem na počitnice to zlato modrost, sicer pa prav malo kake druge žlahtne kovine, sem izstopil na večji postaji naše prelube Dolenjske. Tujski promet je bil tam že dobro razvit, kajti komaj sem ošabno izročil vozni listek pri izhodu službojočemu organu, se je že začelo motati okrog mene neko človeče, češ da mi bo nosilo kovčeg, pred postajo pa je stala pošvedrana kočija, na njenem kozlu je sedel voznik, ki me je prijazno vprašal, če se želim peljati. Oba zaslepljenca očitvidno nista imela pojma o mojem poklicu, sicer bi me pomilovalno prezrla, kot se spodobi.

Lepega dolenjskega kraja, kjer sem o počitnicah bogu čas kradel, ne bom na dolgo popisoval, ker bi ga v tem primeru prekmalu zmanjkalo; tudi prebivalci niso dostikaj drugačni kot druge in jih

torej ne kaže še pisмено opravljati. Konkurenti med gostilničarji in obrtniki imajo vsak svojo stranko in ob suši se kmetje ne morejo zediniti, na kateri dan v tednu bodi maša za dež. Imajo tudi ličen gledališki oder in ko so me tamkajšnji igralci izvohali, so me prav radi obiskovali in izpraševali po naši Drami in njenih zanimivostih. Toda to je trajalo samo nekaj dni, očitno sem jim bil preveč dolgočasen in so me kmalu pustili lepo pri miru.

Edino krojač me je večkrat nadlegoval, toda ne zaradi računa, temveč zaradi svoje hčerke. Toda zaradi hčerke ne zato in zato, temveč zaradi neke druge zadeve. Hčerka je navdušena igralka. Igra vse glavne in ljubimske vloge, je nekaj šolana, čedne zunanosti in pred letom je verjela nekemu uradniku, da jo poroči, potem pa je bil uradnik premeščen v daljnje kraje, za otroka bo že krojač skrbel in če bi bilo tedaj mogoče, da bi prišla hčerka h gledališču. Tako mi je večkrat ponavljal, potem sem mu pa povedal, kako in kaj je z igralskim poklicem in kakšnih pogojev je še treba zanj poleg naštetih, nakar me je užaljen zapustil in potem še ljudem razkladal, da sumljive knjige prebiram.

Tamkajšnji učitelj, navdušen igralec in pisatelj, me nekega dne povabi v sosedno vas na hribeh, češ da imam samo še sedem dni počitnic in da bi bila res škoda, če bi si ne ogledal pristnega kmetškega vedeževalca, ki je vreden, da bi nam ga vsaj Jurčič opisal.

Mahneva jo tedaj na hrib, toda pot je bila tako navkreber in tako prekucljiva, da bi je ne zdelala brez težave; toda živahno naravo krasi tam številne zidanice, ki so nama krajšale čas in znojile čelo. Končno prideva do zaselja, ki ni štel niti pet celih števil; že skoro na robu gozda pa je kukala iz kostanjeve hoste prijazna slamnata koča, zgrajena po vzorcu naših gledaliških kulis iz kake narodne igre, deloma celo bolj pristno. Kimala nama je in pomežikovala, češ, saj sem vedela, da jo bosta tudi vidva primahala k meni.

Ko sva stopila v hišo, je tisti imenitni dedec sedel za črvivo lipovo mizo, na nosu je imel očala in se delal kakor da prebira Bog ve kako imenitne bukve. Pozdravil naju je kot da naju od malega pozna in brez daljših ovinkov je izvlekel, Bog vedi od kod, šop tako zamazanih kart, da bi starinoslovec le s težavo dognal, kdaj so bile

nove, če niso kali prišle že stare na svet. Najprej se je lotil učitelja, ker sta bila že stara znanca. Povedal mu je preteklost, točno in pošteno kakor se je zgodilo, za bodočnost pa tudi par takih, da sem si nehotе mislil, beži mi no, dedec, od kod pa ti vse to veš! Pozneje pa se je natančno izkazalo, da je imel možak vse prav: učitelju je umrl oče, sorodniki so ga hoteli pretentati za dediščino na tako grd način, kakor je mogoč samo pri sorodnikih ali kakih drugih dobrih prijateljih. Učitelj se je res poročil z gospodično, ki jo je poznal komaj pol leta, in je bil prav zaradi tega — morda — v zakonu srečen. Vse je imenitni rokomavh pogodil glede učitelja, ki mi je pozneje tudi sam vse to potrdil.

Prerok nama je nato ponudil pehar orehov. Moram priznati, da v poletni vročini še nisem zobal orehov, obenem pa tudi to, da mi že davno niso tako teknili kot ta copernikova jedra z nizko zapečeno ájdovico. Dedec je tudi sam korajžno z njo zobe brusil, ne tolikanj, ker je bil lačen, temveč da nama je, kot dober gostitelj, k jedi vzgled dajal. Ko smo se tako oteščali, je prerok izpod očal pogledal vprašaje najprej mene, nato pa učitelja, češ, ali naj tudi z mano poizkusi in če sem zanesljiv kar se tiče oblasti in žandarjev. Ko mu je bil učitelj raztolmačil, da mu glede mene ni treba imeti nobenih sumov, se postajna obrne ročno proti meni in mi veli, naj dvignem kupček kart.

Storil sem to in — moram priznati — z večjo tremo kot sem jo sploh kdaj imel pri kaki težki premieri. Roka se mi je tresla, ker sem se bal, da ne bi prerok začel kaj čudnega kvastati o moji preteklosti, ki ni nikomur nič v mar. Storil pa sem to s tako tiho vne-mo, kot na izust poveš vse svoje grehe spovedniku ali zdravniku, posebno, če si res nevarno zbolel in upaš, da te taka prepozna priznanja le utegnejo rešiti gotove smrti, ki že za vrati stoji in na kljuko pritiska.

Nič me ni gledal izpod svojih očal, tudi sam sem buljil oči v tla in štel muhe, ki so se po njem zabavale, toda to so bila bolj zadregarska opazovanja, zakaj rokavnjač mi je začel take gobezdati o moji preteklosti, da me je zona obšla in da so me vse muhe minile. Mislil sem si, le kaj mu je treba razkladati vse tiste moje mladostne traparije, ki bi jih še sam najrajši pozabil!

Naenkrat je prav s cerkovniškim in silno milojeznim glasom začel trobuzljati take naglavne grehe iz moje mladosti, da me je posilil smeh. Vendar moram takoj pripomniti, da je smeh lahko različne narave: smeh iz veselja, sreče, dogodka, uspeha, — je pa tudi smeh, ki se rodi iz zadrege, potrnosti, sramu, da, celo smeh iz obupa. Moj smeh je bil — iz zadrege: prav rad bi dedcu eno gorko okoli ušes priložil, da bi umolknil, obenem sem pa le želel — iz same rado-vednosti — naj le čveka naprej, kar še ve, da bom vsaj vedel, če me je pogodil.

Zdajci se je pa dedcu sprožil jezik; kot izsušeno mlinsko kolo ob poletnem nalivu. Tako je rohnal nad mano kot pridigar pri zadnji misijonski pridigi, ko je treba grešnika omajati iz zakrknjenosti in ga dovesti do spovednice.

Mislil sem si, kar čvekaj, kakor se ti ljubi! Vendar je irhovina naenkrat vrgel vso mojo mladost tako okrutno na rešeto, da ni na njem prav nič ostalo. In še tisto ni bilo piškavega oreha vredno! Strahotne slike iz moje borne mladosti so vstajale pred mano. Marsikatero sem pozdravil kot ljubo znanko, marsikatero pa bi se rad rešil, če bi se je le mogel. Toda tega mi ni bilo mogoče storiti, kot ni tega mogoče storiti pri starih znankah: rad bi se jih otesel in vendar jih rad poslušal.

Končal je z mojo preteklostjo in oddahnil sem si, češ gotovo mu je nekolikanj znana od učitelja ali od kake druge čenče, ki nima bolj imenitnega dela pod soncem, kot opravljati poštene ljudi. S takimi mislimi sem se kradoma obrnil proč in z nasmehom pogledal na staro peč v kotu pri vratih. Bila je obložena s hlebnicami, ki so se sušile na čelesniku poleg napihnjene svinjskega mehurja od letošnjega predpusta, spodaj pa je bila čedna rešta krušnih peharjev.

(Dalje prih.)

Spomini Stanislavskega

(Iz knjige »Igralčevo delo na samem sebi«)

»Šel sem zakurit v kaminu in sem mimogrede ujel, kako je Torcov dajal naloge vsem: Vjuncova in Maloletkovo je poslal v dvorano in jima naložil, naj igrata razne igre; Umnovihu kot bivšemu risarju, je naložil, naj nariše načrt te hiše in naj razsežnosti

odmeri s koraki; Veljaminovi je vzel neko pismo in ji dejal, naj ga išče v eni izmed petih sob, Govorkovu pa je rekel, da je Veljmino pismo dal Puščinu, katerega je prosil, naj ga čim spretnije skrije: zaradi tega je moral Govorkov Puščina zasledovati. Skratka, Torcov je razgibal vse in nas je prisilil, da smo nekaj časa resnično agirali.

Jaz sem se še dalje delal kakor da nalagam v kamin. Moja namišljena vžigalica, moja navidezna vžigalica je nekajkrat ugasnila. Pri tem sem si prizadeval, da bi jo resnično čutil v rokah. Toda ni se mi posrečilo. Prizadeval sem si tudi, da bi videl ogenj v kaminu, da bi čutil njegovo toploto, toda tudi to ni šlo. Kmalu sem se nalaganja naveličal. Poiskati sem si moral drugo delo. Jel sem predstavljati pohištvo in druge predmete, toda ker niso imela ta prisiljena dejanja nobene utemeljitve, sem jih vršil mehanično.

Torcov me je opozoril, da potekajo taka mehanična, neutemeljena dejanja na odru nenavadno naglo, veliko hitreje kakor zavedna in utemeljena.

»In to ni čudno,« — je razlagal. — »Če ravnote mehanično, brez določenega smotra, se vaša pozornost nima s čim zadrževati. Saj res ni taka stvar, predstaviti nekaj stolov! Toda če jih je treba razpostaviti z nekim premislekom, z opredeljenim smotrom, pa bodi zato, da razposadiš v sobi ali za mizo važne in nevažne goste, — je treba včasih po cele ure premikati ene in iste stole z mesta na mesto.«

Toda moja domišljija je bila kakor izsušena, ničesar si nisem mogel več izmisliti, zatopil sem se v neki ilustrirani časopis in sem jel gledati slike.

Videč, da so tudi drugi utihnili, nas je Torcov vse zbral v salonu.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župancič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Josip Vidmar. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

LA MOGLIE INNAMORATA

COMMEDIA IN TRE ATTI DI GIOVANNI CENZATO.

TRADUZIONE DI S. SAMEC.

Regista: PROF. O. ŠEŠ

Serena	Severjeva
Elena	V. Juvanova
Anna	Nablocka
Alice	I. Boltarjeva
Fabrizio	Nakrst
Agno	Gregorin
Antonelli	Brezigar
Contini	Peček
Un cameriere	Orel

Gli abbigliamenti della signora Severjeva confezionati dalla Casa di mode Sever. Gli abbigliamenti della signora Juvanova dalla Casa di confezione Danica Ravnika.

La cassa si apre alle ore 17 Inizio della rappresentazione alle ore 17³⁰
Fine dello spettacolo alle ore 19³⁰

Platea:	I. fila	Lit. 15 [—]
	II.-III. "	14 [—]
	IV.-VI. "	12 [—]
	VII.-IX. "	12 [—]
	X.-XI. "	10 [—]
	XII.-XIII. "	8 [—]
Balcone:	I. "	10 [—]
	II. "	8 [—]
Palchi:	platea (4 persone)	56 [—]
	I. piano "	56 [—]

	balcone	Lit. 40 [—]
Posti aggiunti nei palchi:		
	platea	10 [—]
	I. piano	10 [—]
	balcone	6 [—]
Galleria I. fila		6 [—]
	II. "	5 [—]
	III. "	4 [—]
Ingresso in galleria		1 [—]
Ingresso per gli studenti		2 [—]

I biglietti si vendono alla cassa diurna del Teatro dell'Opera dalle 10.30 alle 12.30 e dalle 17, in poi, e alla cassa del Teatro drammatico mezz'ora prima dell'inizio delle rappresentazioni. Le tasse sono comprese

ZALJUBLJENA ŽENA

KOMEDIJA V TREH DEJANJIH.

SPISAL GIOVANNI CENZATO.

PREVEL: S. SAMEC.

Režiser: PROF. O. ŠEST

Serena	Severjeva
Helena	V. Juvanova
Ana	Nablocka
Alice	I. Boltarjeva
Fabrizio	Nakrst
Agno	Gregorin
Antonelli	Brezigar
Contini	Peček
Natakar	Orel

Toilete ge. Severjeve je izdelal atelier Sever. Gospa V. Juvanove obleke je izdelal atelier Danica Ravnikar.

Blagajna se odpre ob 17

Začetek ob 17:30

Konec ob 19:30

Parter:	Sedeži I. vrste . . .	Lit 15.-
	" II.-III. vrste . . .	" 14.-
	" IV.-VI. " . . .	" 12.-
	" VII.-IX. " . . .	" 12.-
	" X.-XI. " . . .	" 10.-
	" XII.-XIII. " . . .	" 8.-
Balkon:	Sedeži I. vrste . . .	" 10.-
	" II. " . . .	" 8.-
Leže v parterju (4 osebe) . . .		56.-
" v l. redu (4 osebe) . . .		56.-

	balkonske (4 osebe) . .	Lit 40.-
Dodatni ložni sedeži: v parterju	"	10.-
	v l. redu . . .	" 10.-
	balkonski . . .	" 6.-
Galerija: Sedeži I. vrste . . .	"	6.-
	" II. " . . .	" 5.-
	" III. " . . .	" 4.-
Galerijsko stojišče . . .	"	1.-
Dijaško " . . .	"	2.-

Vstopnice so v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od 10.30 do 12.30 in od 17. in pri blagajni v drami pol ure pred pričetkom predstave. Takse so vračunane.

